

UPLATNITEĽNOSŤ VYBRANÝCH PRÍSTUPOV K MERANIU BEZPEČNOSTI OBČANOV V PODMIENKACH ÚZEMNÝCH CELKOV SR

Marián KOVÁČ

APPLICABILITY OF CHOSEN ACHIEVEMENTS FOR CITIZENS' SECURITY MEASUREMENT IN THE CONDITIONS OF SLOVAK REPUBLIC MUNICIPALITIES

Sustainability - Environment - Safety '2016

ABSTRAKT

Článok v nadväznosti na autorove už publikované štúdie, pojednáva o možnostiach aplikácie niektorých domácich i zahraničných metód pre meranie bezpečnosti občanov v špecifickom prostredí územných celkov miest a obcí Slovenska. Špecifikuje ukazovatele vhodné pre posúdenie jednotlivých metód. Kriticky hodnotí možné obmedzenia pri pokuse o aplikáciu vybraných metód na konkrétne podmienky Slovenskej republiky.

KEÚČOVÉ SLOVÁ: bezpečnosť, územný celok, obec, meranie, indikátor, občan

ABSTRACT

The article refers about possibilities for application of some national and foreign methods for measurement of citizens' security. It is based on previously published works of the author and it deals with the issue of specific usage of these methods in Slovak republic territorial units. It critically analysis possible obstacles in usage of chosen methods in Slovakian condittions.

KEY WORDS: security, territorial unit, municipality, measurement, indicator, citizen

Úvod

Bezpečné a usporiadané prostredie má svoj význam nielen v aktuálnom čase a priestore, ale aj s ohľadom na budúci vývoj a udržateľný rozvoj. K tomu napomáhajú jasné a zrozumiteľné ciele inštitúcie a merateľné ukazovatele, prostredníctvom ktorých správne orgány môžu monitorovať aktuálnu situáciu a v prípade potreby reagovať. Univerzálne ukazovatele pre všetky územné celky určitej úrovne by umožnili aj priame porovnanie samotnými občanmi. Domnievame sa, že v danej súvislosti existuje celospoločenská požiadavka na tvorbu vhodných indikátorov reflektujúcich úroveň naplňovania stanovených cieľov. Zostavenie takéhoto postupu vrátane vytvorenia návrhu metódy na meranie úrovne bezpečnosti občanov by umožnilo inštitúciám, jednotlivcom aj sociálnym skupinám lepšie poznanie faktorov občianskej bezpečnosti. Táto skutočnosť by vytvorila predpoklady orgánom verejnej správy na prijímanie kvalifikovaných a včasných opatrení na jej zvyšovanie.

Prehľad súčasného stavu riešenej problematiky

V zmysle platných termínov v oblasti krízového manažmentu, inšpirujúc sa základnou definíciou bezpečnosti vo všeobecnosti (Šimák, 2006, s. 8), môžeme bezpečnosť občanov odvodiť ako: „Stav, v ktorom sú zachované individuálne aj kolektívne práva a základné slobody občana a je umožnený ďalší rozvoj občana a jeho práv v jeho vlastnom záujme, či v záujme celej spoločnosti.“ Bezpečnosť občana tak predstavuje súhrn práv, ktoré sú mu dané s ohľadom na právnu úpravu danej krajiny, a teda každý územný celok by mal občanovi zabezpečovať služby v zmysle platnej legislatívy aj v rámci jeho bezpečnostných potrieb. Za prvoradé považujeme funkcie vyplývajúce pre obec ako územný celok vo vzťahu k občanom.

V záujme odlišenia bezpečnosti človeka od iných kvalitatívnych charakteristík života uvádzame nasledovné vymedzenie hrozieb špecificky pre bezpečnosť občana: Stav systému, ktorý vzniká a trvá v dôsledku prejavov

gest, opatrení a skutkov násilia, ktorými sa vyjadruje vôľa niekomu ublížiť alebo niečo poškodiť alebo zničiť (Filip, 2006, s. 4); Jav, udalosť alebo subjekt, ktorý môže zničiť alebo poškodiť chránenú hodnotu (NATO MC 161 in Filip, 2006, s. 5). V tejto súvislosti sa bude jednať o občana ako chránenú hodnotu – jeho život, zdravie, majetok. Bude sa jednať o bezpečnostné hrozby nevojenské, a to ako hrozby zámerné, tak aj nezámerné.

Je nevyhnutné aby sme o bezpečnosti občanov nepojednávali všeobecne, ale vo vzťahu k službám, ktoré príslušné orgány verejnej správy poskytujú pre občanov v oblasti bezpečnosti. Aby sme sa vyhli stotožňovaniu bezpečnosti občanov a kvality života občanov, za službu v oblasti bezpečnosti budeme považovať takú službu, vymedzenú vyššie popísanými definíciami, nezabezpečením ktorej by bol priamo ohrozený život, zdravie, majetok občana v príslušnom územnom celku.

Po uspôsobení kritérií hodnotenia kvality služieb podľa Balážovej (2008, s. 71) na bezpečnosť občanov vymedzujeme nasledovné kritériá bezpečnosti občana ako verejnej služby:

- Kvalita služieb v oblasti bezpečnosti pre občana;
 - Reálna výkonnosť služieb v oblasti bezpečnosti pre občanov;
 - Náklady vynaložené obecnou samosprávou na zaistenie služieb v oblasti bezpečnosti;
 - Spokojnosť občanov s realizáciou služieb v oblasti bezpečnosti;
 - Spokojnosť obce s predispozíciami a podporou pre zaistenie služieb v oblasti bezpečnosti pre občanov.
- Problematika merania bezpečnosti vo všeobecnosti i s konkrétnym zameraním na občanov nie je nová.

Pokusy o meranie bezpečnosti s ohľadom na úlohu človeka sa už predtým vyskytli, a to na rôznych úrovniach. Úlohou príspevku je identifikácia a analýza vybraných metód a posúdenie limitov ich uplatniteľnosti v podmienka Slovenskej republiky.

Porovnanie metódmerania bezpečnosti občanov

V súčasnej skladbe vytýkame analyzovaným metódam predovšetkým ich nejednoznačnosť vo vzťahu k nedostatočnému objasneniu spôsobu výberu resp. priamo neobjektívnemu výberu ukazovateľov bezpečnosti.

Za spoločné kritériá hodnotenia považujeme nasledovné.

- Oblasť hodnotenia metódy – vo vzťahu k prioritnému zameraniu na bezpečnosť
- občanov, a zameraniu na objektívnu i subjektívnu dimenziu bezpečnosti
- Vstupy, ktoré metóda využíva – vo vzťahu k ich dostupnosti
- Algoritmus – o vzťahu k využitiu vedeckého prístupu
- Výstupy, ktoré metóda ponúka – vo vzťahu k ich reprezentatívnosti a porovnateľnosti
- Stupnica hodnotenia, ktorá je použitá – vo vzťahu k jej jednoznačnosti a výstižnosti
- Uplatniteľnosť metódy v podmienkach SR a špecificky územných celkov– vo vzťahu k teoretickej dostupnosti údajov na nižšej než národnej úrovni, ale aj významu takéhoto rozdrobenia objektu prieskumu.

Zo všetkých metód sa k bezpečnosti občanov tak, ako ju vymedzujeme v predchádzajúcich štúdiách najviac približujú koncepty PersonalSecurity Index, Kriminalita očami občanov, UNISYS a HISI. S ohľadom na výsledky kritického prístupu k posúdeniu popísaných metód merania bezpečnosti občanov v zahraničí konštatujeme najvyššie dosiahnuté výsledky u metódy PersonalSecurity Index PSI a Konkurencieschopné regióny 21. V tejto súvislosti sa odvolávame na výsledky prieskumov uplatniteľnosti vyššie spomenutých metód riešené vo vedeckých štúdiách: Kováč (2014) a Kováč (2013). V nadväznosti na posúdenie ich uplatniteľnosti v podmienkach Slovenskej republiky konštatujeme nasledovné závery.

Personal Security Index

Metóda PersonalSecurity Index (PSI) je z hľadiska fyzickej bezpečnosti neuplatniteľná v podmienka Slovenskej republiky vzhľadom na nedostupnosť údajov na nižšej než národnej úrovni. Viaceré štatistické údaje vo vymedzenej štruktúre posudzovanej metódy nie sú vôbec dostupné v Slovenskej republike, iné sú sledované len v obmedzenej miere.

Metóda PSI z hľadiska ekonomickej bezpečnosti je v podmienkach Slovenskej republiky uplatniteľná len čiastočne po úprave jednotlivých indikátorov do podoby príbuzných s pôvodnými. Tie môžeme považovať za ekvivalentné, avšak nie úplne totožné s originálnymi. Obmedzenie uplatniteľnosti metódy spočíva aj v skutočnej

dostupnosti dátových indikátorov výhradne na úrovni územných celkov vymedzených umiestnením miestnych orgánov štátnej správy resp. orgánovej územnej samosprávy vyšších územných celkov. Jedná sa o jednotlivé kraje SR, ktorých je 8. Metódu nie je možné použiť na územný celok vymedzený konkrétnym zameraním práce, a teda samosprávny územný celok miest a obcí. Dôvodom je nedostupnosť dátových ukazovateľov na takejto úrovni.

Konkurencieschopné regióny 21

Metóda Konkurencieschopné regióny 21 posudzovaná vo vzťahu k oblasti Verejná správa a legislatíva je taktiež z pohľadu dostupnosti dátových indikátorov uplatniteľná len na úrovni jednotlivých krajov Slovenska. Metodický postup transformácie hodnôt jednotlivých ukazovateľov na nové invariantné hodnoty však považujeme za veľmi vhodný a vysoko inšpiratívny.

Záver

Výsledky prieskumu uplatniteľnosti tých metód, ktoré boli posúdené ako vhodné z hľadiska ich teoretických hodnôt, poukázali len na obmedzenú platnosť v špecifických prácach vymedzených podmienkach. Napriek tomu môžeme v danej súvislosti konštatovať jednoznačne pozitívne výsledky vyplývajúce z analýzy a posúdenia doteraz publikovaných metód merania bezpečnosti občanov. Tieto výsledky vyplývajú nielen zo získania prehľadu o riešení a realizovateľnosti predmetnej problematiky v konkrétnych podmienkach, ale aj z inšpirovania sa a získania znalostnej bázy dôležitej pre ďalšiu prácu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BALÁŽOVÁ, E., PAPCUNOVÁ, V. 2008. Manažment samospráv. Nitra : Municipalia, 2008. 134 s. ISBN 978-80-552-0045-3.
- FILIP, S. 2006. *Bezpečnostný systém Slovenskej republiky*. Nitra : SPU, 2006. 112 s. ISBN 80-8069-642-X.
- HAJKO, J., KLÁTIK, P., TUNEGA, M. 2011. *Competitive regions 21*. Bratislava : Business Alliance of Slovakia, 2011. 431 s. ISBN 978-90-89493-04-3.
- KOVÁČ, M. 2013. Methods and Tools of measurement of Economic Security at the Level of territorial Units in Slovakia. In *Contemporary Research on Organization Management and Administration*. ISSN 2335-7959. 1/2013, Vilnius : AVADA. s. 60-71.
- KOVÁČ, M. 2014. Measuring security of citizens in conditions of municipalities. In *Contemporary Research on organization Management and Administration*. ISSN 2335-7959. 1/2014, Vilnius : AVADA. s. 127-137.
- MACKENZIE, A., TSOUKALAS, S. 2003. The personal security index. Ottawa : Canadian Council on Social Development, 2003. 85 s. ISBN 0-88810-525-8.
- ŠIMÁK, L. 2006. *Manažment rizík*. Žilina : FŠI ŽU, 2006. 116 s.

ADRESA AUTORA

Ing. Marián KOVÁČ, PhD.

Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Katedra bezpečnostného manažmentu, Furdekova 16, 851 04 Bratislava, Slovenská republika
 e-mail: kovacm@vsemvs.sk

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.